

KOMMUNLEDNINGSKONTOR KLK
Utredningsenheten
Elisabeth Smolka

Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se

Betänkandet SOU2020:28 En mer likvärdig skola (dnr U2020/02667/S)

Sammanfattning

Täby kommun ser positivt på vissa förslag i utredningen som avskaffandet av riktade statsbidrag, förändringen av urvalsgrund vid skolval och förtydligandet om att uppgifter om samtliga skolenheters förutsättningar, verksamhet och resultat finns tillgängliga för att vårdnadshavare ska kunna göra ett aktivt skolval och för att kommuner ska kunna bedriva sin lagstadgade rätt till insyn.

Täby kommun anser dock att elevens fria val till skolplacering på ett flertal sätt begränsas med förslagen i betänkandet och att aspekter kring hur kvaliteten ska öka i alla skolor inte tillräckligt beaktats. Täby kommun bedömer vidare att förslagen kommer att leda till ökad detaljstyrning.

De ekonomiska effekterna av utredningens förslag till förändring av statsbidragen till skolan blir stora om de genomförs. Enligt beräkningar från Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) uppgår de för Täby kommun till -13,2 mnkr. Utslaget per invånare är det den största negativa effekten bland samtliga av Sveriges 290 kommuner. Täby kommun menar att omfördelningseffekterna blir orimligt stora och svåra att hantera i ett kortare perspektiv. Vill staten förändra resursfördelningen till kommunerna ska det ske med nya resurser inte genom en omfördelning från befintliga anslag.

Ett gemensamt skolval

Täby kommun motsäger sig förslaget med ett gemensamt nationellt skolval. Däremot skulle en regional struktur som arbetar med riktlinjer till kommunerna gällande skolval så som antagningsprinciper, tidplan och kommunikationsmaterial kunna underlätta genomförandet och öka det aktiva deltagandet i skolvalet. Genomförandet av skolvalet såväl som tilldelningen behöver dock hanteras av den egna kommunen för att inte gå miste om bland annat lokalkännedom, kommunstruktur och kommunikationsmöjligheter.

Att eleverna inte ska få möjlighet att byta skola vid valfritt tillfälle under terminen begränsar elevernas rätt till det fria skolvalet. Täby kommun anser att detta riskerar att bryta mot FN:s konvention om barnets rättigheter artikel 3; barnets bästa ska beaktas i alla beslut som rör barn.

Möjliga urvalsgrunder till skolor förändras och regleras

Täby kommun ser positivt på mer rättvisa och tydliga urvalsgrunder och anser att möjligheten att införa skolspår som möjlig urvalsgrund kan underlätta den långsiktiga planeringen för såväl kommuner som vårdnadshavare och ger förutsättningar för sammanhållen utbildningskvalitet och kontinuitet för eleven. Syskonförtur som urvalsgrund även för kommunala skolor är något som Täby kommun länge efterfrågat.

Att reglera möjligheten att använda kötid som urvalsgrund kan förhoppningsvis verka för en större likvärdighet, uppnå en mer allsidig social sammansättning av elever och öka möjligheterna till en antagning på lika villkor. Kötid som urvalsgrund medför idag att elever som är nyinflyttade till en kommun riskerar att inte ha samma möjlighet till placering på en skola som de som är födda i kommunen och som har föräldrar som är medvetna om vikten av att ställa barnen i kö tidigt. Detta kan medföra en begränsning av det fria skolvalet.

Vid en eventuell förändring av urvalsregler är det av yttersta vikt att man beaktar barnrättsperspektivet och värnar om det fria skolvalet. De urvalsgrunder som används får inte begränsa eller sätta vare sig valfrihetsprincipen eller närhetsprincipen ur spel eller riskera att man återgår till ett system där kommunen placerar eller fördelar eleverna.

En förändring av hur ersättningen till enskilda huvudmän beräknas kopplat till olika ansvar

Täby kommun tycker inte att det bör ske en förändring i ersättningen till de fristående huvudmännen kopplat till ansvarsfördelning. Idag finns det inte någon betydande merkostnad för kommunen att ha en beredskap för att erbjuda elever en skolplats nära hemmet. Om en förändring genomförs finns en risk att merkostnaderna inte går att avläsas på specifika kostnadsposter utan måste uppskattas, vilket kan leda till tvister mellan enskilda huvudmän och kommuner. Vid en eventuell förändring är det viktigt med tydliga riktlinjer för hur kommunerna praktiskt ska genomföra detta.

Fördelningen av grundbeloppet sker på lika villkor och därefter fördelar kommunen resurser till utbildning inom skolväsendet efter elevernas olika förutsättningar och behov. Övrigt myndighetsutövande är idag anslagsfinansierat och kostnaderna fördelas mellan huvudmännen.

Frågan om att skolpengen i vissa fall ska följa med eleven med viss fördröjning skulle behöva utredas vidare. Frånvalsskolan står kvar med kostnader för lärare, lokaler och elevhälsa vilka inte går att justera med omedelbar verkan samtidigt som tillvalsskolan ofta inte med omedelbar verkan gör de anpassningar som den nya eleven på sikt motiverar. Frågan behöver utredas vidare med förtydliganden om hur detta ska fungera i praktiken och med ett barnrättsperspektiv i fokus. Den ökade administration som förslaget kan komma att innebära bör också tas i beaktande.

Kommunen ser positivt på att vidare utreda och förtydliga bestämmelserna om tilläggsbelopp och lämplig ersättningsmodell till de så kallade resursskolorna. Bestämmelserna om

tilläggsbelopp kan vara svåra att tolka och kan bidra till att verksamheter uppfattar att olika kommuner gör olika bedömningar, vilket är negativt utifrån ett likvärdighetsperspektiv och ett barnrättsperspektiv.

Flertalet riktade statsbidrag slås samman till ett sektorsbidrag till skolan

Täby kommun håller med om att förslaget att slå samman riktade statsbidrag till ett sektorsbidrag kommer att stödja skolverksamheten och ge möjlighet att stimulera skolutveckling utifrån lokala behov och prioriteringar. Det flertal riktade statsbidrag som finns idag innebär mycket administration och bidrar till en ökad statlig styrning då bidragen är små och omgärdade med detaljstyrande regler. Det finns dock en risk för att det föreslagna sektorsbidraget skapar en ytterligare otydlighet rörande vem som har det yttersta ansvaret för skolan. Det är viktigt att det tydliggörs hur fördelning genomförs i praktiken och att villkoren blir långsiktiga.

Skolverket bör etablera en regional organisation för att säkerställa ett aktivt och nära samarbete med huvudmännen i varje region

Om en regional organisation införs behöver det tidigt utredas hur organisationen ska bekostas och bemannas. För större kommuner i storstadsregioner finns inte samma behov av centralt stöd som för små kommuner och glesbygdskommuner. Täby kommun ser istället en risk i ett detta blir ytterligare en myndighet som bekostas av kommunen. Täby kommun ser också en risk att viktig lokalkänedom försvinner om nyckelfunktioner från utbildningsområdet placeras centralt istället för lokalt.

Ekonomiska aspekter

Utredningens förslag att slå samman flertalet riktade statsbidrag till ett sektorsbidrag samt att utöka statsbidraget genom att föra över medel från det generella statsbidraget får ekonomiska effekter för den enskilda kommunen. Det nya och utökade statsbidraget ska fördelas utifrån ett så kallade socioekonomiskt index som är tänkt att spegla skillnader i elevernas förutsättningar.

I utredningen framgår det att förslaget leder till omfördelningseffekter. Effekterna varierar enligt betänkandet mellan plus 4 100 till minus 3 300 kronor per elev i kommunal skola. Kommuner med en hög andel skolbarn gynnas, liksom kommuner med svaga förväntade resultat i den kommunala skolan (lågt socioekonomiskt index). Utredningen redovisar dock inga kommunvisa effekter. Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) menar i en kommentar att detta är en stor brist. SKR har, för att vägleda kommuner som ska svara på remissen, publicerat kommunvisa beräkningar på sin webbplats.

Kommuner som helhet tappar 314 mnkr då del av överföringen av det generella statsbidraget finansierar bidraget till de fristående huvudmännen. För den enskilda kommunen är det dock skillnaden mellan en fördelning lika per invånare (i det generella statsbidraget) och en fördelning utifrån ett socioekonomiskt index som dominerar utfallet.

Enligt SKR:s beräkningar tappar Täby kommun 13,2 mnkr kronor om utredningens förslag genomförs. Beloppet motsvarar 183 kronor per invånare och är den största negativa förändringen bland samtliga av Sveriges 290 kommuner.

De ekonomiska effekterna av utredningens förslag av förändring av statsbidragen till skolan blir stora om de genomförs. Täby kommun menar att omfördelningseffekter är orimligt stora och svåra att hantera i ett kortare perspektiv. Vidare anser Täby kommun att om staten vill förändra resursfördelningen till kommunerna ska det ske med nya resurser inte genom omfördelning från befintliga anslag.

Övrigt

Täby kommun ser i övrigt positivt på utredningens tydliggörande om att likvärdighet och kompensatorisk förmåga behöver följas upp systematiskt och kontinuerligt både kvantitativt liksom genom återkommande dialoger mellan Skolverket och skolhuvudmännen. För att utvecklingen ska kunna följas är det nödvändigt att tillförlitliga uppgifter om samtliga skolenheters förutsättningar, verksamhet och resultat finns tillgängliga. För att vårdnadshavare ska kunna göra ett aktivt skolval och för att kommuner ska kunna bedriva sin lagstadgade rätt till insyn är det en absolut nödvändighet att uppgifter om samtliga skolenheters förutsättningar, verksamhet och resultat finns tillgängliga.